

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻ ՄՊԱՍԱՐԿՈՒՄԸ ԽՆԿՈ ԱՊՈՐ ԱՆԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՈՒՄ*

ՀՏԴ: 027.625(479.25)

DOI: 10.54503/2953-8092.2024.2(4)-73

ԿԱՐԻՆԵ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարան

ORCID: [0009-0009-2094-6614](https://orcid.org/0009-0009-2094-6614)

Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանը, որպես մանկական գրքի ազգային պահոց, հավաքում, պահպանում և ընթերցողին է տրամադրում մանկապատանեկան տպագիր արտադրանքի առավել լիակատար հավաքածուն: Շնորհիվ իր կատարած բազմաբնույթ աշխատանքների՝ գրադարանը 90 տարիների ընթացքում մեծ ճանաչում է ստացել ինչպես մանուկ ու պատանի ընթերցողների, այնպես էլ մասնագիտական, գրական, մշակութային, գիտական շրջանակներում:

Սույն հոդվածով անդրադառնալու ենք գրադարանի սպասարկման աշխատանքներին (ընթերցողների ներգրավում, գրանցում, ընթերցողի հետ տարվող անհատական և խմբային աշխատանք և այլն):

The Khnko Apor National Children's Library holds a pivotal role as Armenia's national repository for children's literature, dedicated to collecting, preserving, and providing access to a comprehensive array of printed works for young audiences. Over the course of its 90-year history, the library has earned widespread recognition, not only among children and juvenile, but also within professional, literary, cultural, and scientific communities.

* Հոդվածը ներկայացվել է 14.10.2024, գրախոսվել է 31.10.2024, ընդունվել է տպագրության 18.11.2024:

The article was submitted on 14.10.2024, reviewed on 31.10.2024 accepted for publication on 18.11.2024.

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

This article will explore the library's service activities, highlighting how its initiatives foster engagement with readers and support literacy and learning. Below are the key areas of focus.

Բանալի բառեր¹ Մանկական գրադարան, ընթերցողներ, սպասարկում, գրադարանային ծառայություններ, պահանջմունքներ, կրթություն, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, միջոցառումներ:

Ինչպես հղել¹ Հովհաննիսյան, Կ. (2024), Ընթերցողների սպասարկումը Խնկո Ապրո անվան ազգային մանկական գրադարանում, *Հրատարակված Հայկական գրադարանային ասոցիացիայի*, 2(4), 73-88.
[https://doi.org/10.54503/2953-8092.2024.2\(4\)-73](https://doi.org/10.54503/2953-8092.2024.2(4)-73)

How to cite (APA style): Hovhannisyan, K. (2024), Circulation Service in the Khnko Aper National Children's Library, *Herald of the Armenian Library Association*, 2(4), 73-88. [https://doi.org/10.54503/2953-8092.2024.2\(4\)-73](https://doi.org/10.54503/2953-8092.2024.2(4)-73)

Ներածություն

Սպասարկումն ու ընթերցողական պահանջմունքների բավարարումը յուրաքանչյուր գրադարանի առանցքային գործառնություններից են: Աշխատանքային այս կարևորագույն օղակի ճիշտ և նպատակային կազմակերպումն արտացոլում է գրադարանի դեմքն ու հեղինակությունը: Այն առավել կարևորվում է մանկական գրադարանում, ուր գործ ունենք ընթերցանության ասպարեզում իրենց առաջին քայլերն անող փոքրիկների, որոշակի ընթերցողական պահանջներ ունեցող պատանիների հետ:

Որքան էլ մեծ է ծնողների, մանկավարժների, ինչպես նաև գրախանութների ու գրահրատարակչական կազմակերպությունների դերը երեխաներին գրքով ապահովելու գործում, այնուամենայնիվ, անգնահատելի են գրադարանի մատուցած ծառայությունները՝ մանուկների ու պատանիների մեջ ընթերցանության հանդեպ սեր սերմանելու, հետաքրքիր, հարուստ և բազմակողմանի գիտելիքներ փոխանցելու առումով (WALTER 2003, 572):

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

Խնկո Ապրո անվան ազգային մանկական գրադարանը, առաջնորդվելով ժամանակակից պահանջներով և առաջնային համարելով աշխատանքների կազմակերպման արդյունավետությունը (ՏՈՆՈՅԱՆ 2023, 83), ընթերցողների սպասարկումը կատարում է շերտավորված՝ հետևյալ ուղղություններով.

✓ նախադպրոցական և 1-4-րդ դասարանցիների սպասարկման ենթաբաժին

✓ 5-8-րդ դասարանցիների սպասարկման ենթաբաժին

✓ 9-12-րդ դասարանցիների սպասարկման ենթաբաժին

✓ Ընթերցասրահի և մամուլի ենթաբաժին

✓ Ընթերցանությունը կազմակերպողների ենթաբաժին

✓ Հեքիաթի սրահ

✓ Ազատ ժամանցի ենթաբաժին

✓ Հանրային կապերի և միջոցառումների բաժին

✓ Օտարալեզու հավաքածուի սպասարկման բաժին

✓ Իրանական ընթերցասրահ

✓ Չինական անկյուն

✓ Արաբական անկյուն

✓ Երաժշտական-նոտագիր վավերագրերի բաժին

✓ Երաժշտության ունկնդրման ենթաբաժին

Սպասարկման նման կառուցվածքը ենթադրում է երեխաների հետ տարվող տարբերակված, շարունակական աշխատանք, նրանց մոտ ընթերցանության մշակույթի ձևավորում՝ սկսած նախադպրոցական տարիքից մինչև ուսանողական շրջան: Տարիքին համապատասխան սրահները՝ առձեռն հավաքածուներով և ցուցադրակներով (գեղարվեստական, գիտահանրամատչելի, գիտության տարբեր բնագավառների վերաբերյալ գրքեր, տարբեր թեմաներին

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

նվիրված ցուցահանդեսներ ու գրադարակներ) օգնում են լրացնելու, հարստացնելու դպրոցում ստացած գիտելիքները:

Սպասարկման բաց-դարակային համակարգը հնարավորություն է տալիս ավելի մոտիկից ծանոթանալու և ընտրելու անհրաժեշտ գիրքը (HEPLER, HORALEK 2023, 72-74): Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի սպասարկման յուրաքանչյուր սրահում բաց-դարակներով տեղադրված գրականությունն այս նպատակի իրագործմանն է միտված: Այստեղ նաև հատուկ տացքասեղաններ են նախատեսված առանձին դասարանների կամ ընթերցողական խմբերի համար: Սրահները համալրված են նաև համակարգիչներով՝ զուգահեռ էլեկտրոնային սպասարկումը ավելի արդյունավետ կազմակերպելու համար, ինչը նաև հնարավորություն է տալիս երեխաներին՝ օգտվելու ինչպես իրենց սպասարկող սրահի ծառայություններից, այնպես էլ ընթերցասրահի, ձայնադարանի, նոտաերաժշտական, օտար լեզուներով գրականության սրահների գրքային հավաքածուներից: Այսօր նոր տեխնոլոգիաների ներդրումը հնարավորություն է տալիս ամենատարբեր տարիքի երեխաներին՝ օգտվելու էլեկտրոնային շտեմարաններից (<https://usum.am/load/5>; www.Nairi.com; <https://granish.org/>; <https://mocak.am/>; <https://grqaser.org/>; <https://grgamol.am/>), գրադարանների Դիմագրքերից, ինչը մեծապես նպաստում է աճող սերնդի գիտելիքների ընդլայնմանն ու խորացմանը, ծանոթացնում է նրանց աշխարհի նորություններին, տալիս է սպառիչ տեղեկություններ ցանկացած թեմայի վերաբերյալ:

Եթե սրահներում ձևավորված առձեռն հավաքածուն չի բավարարում ընթերցողի պահանջմունքը, ապա նա գրադարանավարի օգնությամբ, լրացնելով պատվիրաթերթիկը, գրադարանի միասնական հավաքածուից ստանում է պահանջվող գրքերը:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

Ինչպե՞ս երեխային ներգրավել գրադարան

Երեխաներին պետք է սովորեցնել օգտվել գրադարաններից դեռևս վաղ տարիքում, քանի որ այս դեպքում ավելի հավանական է, որ նրանք այդպես կանեն նաև հետագայում: Երեխաների շրջանում ընթերցանության մշակույթ ձևավորելու առաջին քայլերը պետք է սկսել նրանց գրադարան ներգրավելու աշխատանքից (HAMADA, STAVRIDI 2014, 107):

Խնկո Ապրո անվան ազգային մանկական գրադարանում, ներկայացնելով անհրաժեշտ փաստաթղթերը, երեխան դառնում է գրադարանի ընթերցող և իրավունք է ստանում օգտվելու նրա բազմահազարանոց հավաքածուներից: Ընթերցողի համար լրացվում է առանձին անհատական ընթերցողական քարտ, որտեղ գրանցվում են նրա մասին անհրաժեշտ տեղեկությունները և ուսման ու ընթերցանության վերաբերյալ տվյալները:

Գրադարանավարի և ընթերցողի առաջին շփումից, նախնական զրույցից շատ բան է կախված: Երեխայի ստացած առաջին տպավորությունները հետագայում էլ ուղեկցում են նրան: Ծանոթանալով գրադարանից օգտվելու կանոններին, իր իրավունքներին ու պարտականություններին՝ պատանին դառնում է գրադարանի լիիրավ անդամ՝ քայլ առ քայլ մասնակցելով նրա առօրյա կյանքին: Պարբերաբար անցկացվող զրույցները, տեսություններն ու էքսկուրսիաները երեխաներին հնարավորություն են տալիս ծանոթանալու գրադարանի գործունեությանը, առկա հավաքածուներին, խմբակներին ու ստուդիաներին, բազմատեսակ միջոցառումներին և գրադարանի կրթական ու մշակութային ծրագրերին:

Երեխաներին ընթերցանության մեջ ներգրավելու ուղղությամբ տարվող աշխատանքի հաջողությունը կախված է բազմաթիվ գործոններից՝ գրադարանավարի մշտական ուշադրությունից, նրա

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

ակտիվ նախաձեռնությունից, տարբեր քարոզամիջոցների օգտագործումից, մանկական և դպրոցական գրադարանավարների, ուսուցիչների և ծնողների համատեղ ջանքերից:

Խնկո Ապրո անվան ազգային մանկական գրադարանում սպասարկումը կազմակերպվում է՝ հաշվի առնելով ընթերցողների պահանջմունքները, ընդունակությունները, որովհետև երեխաները միատարր թիրախային խումբ չեն. նրանք ունեն շատ տարբեր ունակություններ, հմտություններ, տաղանդ և պահանջարկ: Մանկական գրադարանում սպասարկումը պահանջում է հատուկ մոտեցում: Այստեղ աշխատանքները կազմակերպվում են այնպես, որ գրադարանը հանդիսանա հանդիպելու, խաղալու, հաղորդակցվելու վայր, ստեղծվում է տրամադրող մթնոլորտ՝ այնտեղ երկար մնալու և ընթերցելու համար:

Ծնողները ձգտում են ստեղծել պայմաններ, որ իրենց երեխաները լինեն խելացի, ստեղծագործ և ուսումնասեր: Կրթված հասարակությունում հաղորդակցվել և ինքնադրսևորվել կարելի է միայն բազմակողմանի զարգացած լինելու դեպքում: Այս խնդրի լուծման ճանապարհին ծնողի լավագույն գործընկերը կարող է լինել գրադարանը, քանի որ գրքերն են տալիս հստակ գիտելիքներ և հույզեր (WALCZAK-NIEWIADOMSKA 2014, 121):

Ընթերցողի հետ տարվող անհատական աշխատանքի ձևերն ու միջոցները, ընթերցանության առանձնահատկությունների ուսումնասիրումը

Յուրաքանչյուր նոր ընթերցողի մուտքը գրադարան, գրադարանավարից անհատական մոտեցում է պահանջում: Գրադարանավարի աշխատանքը երեխայի հետ, ըստ էության, նպատակաուղղված մանկավարժական գործունեություն է: Ամենակարևորը, թերևս, երեխայի վստահությունը ձեռք բերելն է: Երեխան չի սիրում հատկա-

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

պես իրեն թելադրվող, պարտադրվող խոսքն ու գործելակերպը: Ուստի, գրադարանավարը պետք է զգուշորեն, մանկավարժ-հոգեբանի հմտությամբ կարողանա շահել երեխայի վստահությունը: Նա իր տեսադաշտում պետք է պահի ոչ միայն ակտիվ ընթերցողներին, այլև քիչ կամ վատ կարդացող երեխաներին: Միևնույն տարիքի երեխաների ընթերցանության մակարդակների անհատական տարբերությունները կարող են լինել շատ նշանակալից: Մանկության տարիքային յուրաքանչյուր ժամանակահատվածին հատուկ են ընթերցանության որոշակի օրենքները, ընթերցողական որակի առանձնահատուկ դրսևորումները:

Ընթերցող երեխաների վարքի ուսումնասիրումը գրադարանավարի առօրյա աշխատանքի անբաժանելի մասն է կազմում, քանի որ այն ապահովում է ընթերցանության կազմակերպման առավել գործուն մեթոդներ և ձևեր: Երեխաների ընթերցողական հետաքրքրությունների ուսումնասիրումը պայմանավորված է յուրաքանչյուր ընթերցող անհատի և նրա վրա ազդող շրջապատի համակողմանի ուսումնասիրությամբ (SHOMAN 1997, 265): Ընթերցանության ղեկավարումը չպետք է ունենա ձևական, պարտադրող բնույթ, այլ ավելի շատ պետք է կրի խորհրդատվական, օգնող բնույթ: Սպասարկող գրադարանավարը, այս ամենը հաշվի առնելով, պարզում է, թե ինչ նախասիրություններ ունի երեխան և տարին 1-2 անգամ վերլուծելով նրա ընթերցողական քարտը, ընթերցանությունը ավելի հետաքրքիր, բազմակողմանի և լայնածավալ դարձնելու նպատակով, կազմում է ընթերցանության անհատական փոքրիկ-ծրագիր և առաջնորդվում է դրանով: Ընթերցողական քարտի վերլուծությունը շատ կարևոր դեր ունի ընթերցող-երեխայի ուսումնասիրման գործում, դա այն հիմնական փաստաթուղթն է, որը բացահայ-

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

տում է կոնկրետ որևէ խմբի մեկ ընթերցողի ընթերցանության ընդհանուր և առանձնահատուկ գծերը:

Կարևորելով այս ոչակը՝ Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի սպասարկման սրահներում ընթերցողին գրանցելիս նշվում են տեղեկություններ երեխայի ընթերցանության, սիրած առարկաների, թեմաների, զբաղմունքի, հետաքրքրությունների, ընտանեկան գրադարանի մասին և այլն: Դրանց գումարվում է երեխայի կոնկրետ պահանջարկը կամ որոշակի թեմայով ընթերցած գրքերը: Այս ամենի հիման վրա գրադարանավարը կազմում է ընթերցողի բնութագիրը: Գրադարանավարը ընթերցողի վերադարձրած գրքերը գրանցում է կանոնավոր կերպով և՛ ընթերցողական քարտում, և՛ էլեկտրոնային եղանակով՝ միաժամանակ նրան տալով համապատասխան խորհուրդներ: Ժամանակ առ ժամանակ ուսումնասիրելով ընթերցողի քարտը՝ գրադարանավարը պարզում է նրա հաճախելիությունը, ընթերցված գրքերի քանակը և ընթերցանության որակը: Բանավոր հարցումների, զրույցների միջոցով նա պարզում է նաև, թե երեխան ինչպես է ընթերցել գիրքը, որքանով է ըմբռնել, հիշում է արդյոք հերոսների անուններն ու վարքագիծը, դեպքերը, ինչպիսի կարծիք ու գնահատականներ ունի, ինչպես է տրամաբանում և այլն: Կիսամյակը մեկ, հատկապես տարվա վերջում, սպասարկման տարիքային տարբեր ենթաբաժիններում ուսումնասիրվում են ակտիվ ընթերցողների քարտերը: Տարվա ընթացքում 40 և ավելի գիրք կարդացած ընթերցողները դառնում Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի տարվա լավագույն ընթերցողներ: Արդեն 5-րդ տարին շարունակ գրադարանում տեղի է ունենում «Տարվա լավագույն ընթերցող» մրցանակաբաշխությունը, լավագույնը ճանաչված մեր ընթերցողները գրադարանի կողմից պարգևատրվում են պատ-

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

վոգրերով և խորհրդանշական պարզկներով, ինչպես նաև նվերներ են ստանում տարբեր կազմակերպությունների կողմից:

Գրադարանավարը հատուկ ուշադրություն է դարձնում նաև քիչ ընթերցող, գրադարան համեմատաբար քիչ հաճախող երեխաներին, փորձում ներգրավել նրանց ընթերցանության ոլորտ, հրավիրում է մասնակցելու գրադարանում կազմակերպվող թեմատիկ միջոցառումներին:

Սպասարկումը և երեխայի հետ տարվող աշխատանքը քարացած լինել չեն կարող: Գրադարանավարը անպայման հաշվի է առնում ժամանակի թելադրանքը, ընթերցողի տարիքային առանձնահատկություններն ու ներուժը:

Փորձը ցույց է տալիս, որ երեխաները, հատկապես կրտսեր տարիքի, պահանջում են կամ ուսուցչի հանձնարարած, կամ էլ ծնողների, ընկերների առաջարկած գրքերը: Որպեսզի երեխայի մոտ մշակվի գեղագիտական ճաշակ և որոշակի վերաբերմունք ձևավորվի ընթերցանության նկատմամբ, գրադարանավարներն օգտագործում են գրքային հատուկ հավաքածուն ու մամուլը: Ընթերցողների հետ տարվող անհատական աշխատանքներում չկան համընդհանուր, համակարգող ձևեր: Գրադարանավարը, հաշվի առնելով երեխայի ընթերցանության առանձնահատկությունները, ձգտում է, որ նա կարդա այն գրքերը, որոնք կնպաստեն նրա գիտելիքների խորացմանն, բնավորության և աշխարհայացքի ձևավորմանը: Ուստի, գրադարանավարները հաճախ խորհրդակցում և միմյանց հետ փոխանակում են մտքեր՝ ավելի ճիշտ և նպատակային գործելու համար: Դա հատկապես անհրաժեշտ է ընթերցողական քարտերը սրահից սրահ կամ տացքասեղանից-տացքասեղան տեղափոխելու ժամանակ: Անհատական, ինչպես նաև խմբային գրույցների, հարց ու պատասխանի միջոցով գրադարանավարները հայտնաբերում են այն

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

պատճառները, որոնք երեխաների շրջանում առաջացրել են որոշակի հետաքրքրություն, ինչպես նաև ծանոթանում են ընթերցված գրքերի վերաբերյալ նրանց կարծիքներին: Մյուս կողմից գրադարանավարները պարզում են, թե ինչ ազդեցություն ունեն երեխաների հետաքրքրությունների ձևավորման վրա ընտանիքը, դպրոցը, ընկերները, համացանցը, հեռուստատեսությունը և այլ գործոններ: Այս ամենից հետո որոշ չափով պարզվում է ընթերցողների անհատականությունը և ըստ այդմ ձևավորվում, ուղղորդվում են նրանց հետաքրքրությունները:

Գրադարանավարի ուշադրության կենտրոնում մշտապես լինում են ուսուցիչների կողմից հանձնարարված ծրագրային և արտադասարանային ընթերցանության գրքերը: Այդ գրականության ապահովումը և դպրոցականների պահանջների բավարարումը գրադարանավարի առաջնահերթ պարտականությունն է:

Ընթերցողներին բավականաչափ օգնում են սպասարկող սրահի կողմից ամեն տարի կազմվող «Ի՞նչ կարդալ» և թեմատիկ այլ հանձնարարական ցանկերը, որտեղ ընդգրկվում են հայ և օտարագլխի ժամանակակից ու դասական գրողների ստեղծագործությունները:

Ընթերցողների կարդացած գրականության ուսումնասիրման գործում կարևոր դեր են կատարում սպասարկման սրահներում տարիներ շարունակ անցկացվող սոցիոլոգիական հարցումները, օրինակ՝ «Քո նախընտրած ժանրը, հեղինակը», «Քո սիրելի գրական հերոսը», «Ո՞ր ստեղծագործությունը կցանկանայիր թարգմանվեր հայերեն» և այլն:

Երեխայի յուրաքանչյուր այցելություն գրադարան նրա մոտ խորացնում է սերը ընթերցանության հանդեպ և սովորեցնում է կատարել գրքի ճիշտ ընտրություն:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

Խմբային աշխատանք

Ընթերցողների հետ տարվող աշխատանքների կարևոր մեթոդներից մեկը խմբային աշխատանքն է, որի հիմքում ընկած է ընթերցողական որոշակի խմբերի գիտելիքների ու տարիքային առանձնահատկությունների տարանջատումը: Այս առումով գրադարանում տարբերակված աշխատանքներ են տարվում ըստ տարիքային խմբերի՝ կրտսեր, միջին, բարձր տարիքի երեխաների համար՝ հաշվի առնելով տվյալ խմբին բնորոշ հետաքրքրությունները, գիտելիքները, ընկալման և մտածողության աստիճանը:

Սպասարկման սրահներում և ընթերցասրահում հաճախ են կազմակերպվում տարբեր թեմաներին և գիտության տարբեր բնագավառներին նվիրված զրույցներ, տեսություններ, բարձրաձայն ընթերցանություններ և այլն:

Զրույցի ընթացքում տրվում են տեղեկություններ թեմայի, գրքի հեղինակի, խմբագրի, նկարչի, հրատարակչության, ինչպես նաև գրքի բովանդակության և հերոսների մասին: Զրույցը կարդացած գրքի մասին, հատկապես կրտսեր և միջին տարիքի երեխաների հետ տարվող աշխատանքի առավել տարածված ձևերից է: Բացի կարդացած գրքերի մասին անցկացվող զրույցներից, անցկացվում են նաև թեմատիկ զրույցներ՝ նվիրված բնությանը, արվեստին, տիեզերքին, պատմությանը և այլն: Կարևոր են նաև զրույցները՝ նվիրված գրողների, երաժիշտների, արվեստագետների, գիտնականների և այլ նշանավոր անձանց հոբեյաններին: Գրադարանավարը զրույցի միջոցով երեխաներին օգնում է համեմատություններ անել, կարծիքներ հայտնել, եզրակացությունների հանգել: Փոքրածավալ, կարճ զրույցները ընթերցողներին ոչ միայն գիտելիքներ են հաղորդում, այլև հուսալի կամուրջ են ստեղծում գրադարանավարի և կոնկրետ ընթերցողական խմբի միջև: Դրանք երբեմն ուղեկցվում են գրական

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

խաղերով, որի ընթացքում գրադարանավարը հարցերի միջոցով պարզում է ընթերցողների պատկերացումներն ու տպավորությունները: Խուսափելով ուսուցողական և խրատական տոնից՝ գրադարանավարը զրույցի միջոցով նպաստում է գրքի բովանդակությունը խորությամբ ընկալելուն:

Տեսությունը ընթերցողների հետ տարվող խմբային աշխատանքում լայնորեն տարածված ձևերից է: Տեսությունը հանդիսանում է աշխատանքի ինքնուրույն ձև, բայց հաճախ անցկացվում է գրքային ցուցահանդեսի մոտ, երբեմն էլ բացում կամ եզրափակում է որևէ միջոցառում: Տեսությունը բանավոր խոսք է տարբեր հրատարակությունների մասին: Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի տարբեր սրահներում մշտապես կազմակերպվող տեսություններն անցկացվում են ինչպես թեմատիկ կամ մի քանի գրքերի, այնպես էլ նոր ստացված գրականության շուրջ, որի ընթացքում ընթերցողներին ներկայացվում են հրատարակության մասին տվյալներ, գրքի համառոտ բովանդակությունը, նշանակությունը, ընթերցողական տարիքային հատկացվածությունը և այլ տեղեկություններ: Տեղի են ունենում նաև մամուլի տեսություններ, որոնք ընթերցողներին և գրադարանավարներին իրազեկ են պահում ամենատարբեր նորություններին:

Բարձրաձայն ընթերցանությունը անցկացվում է ինչպես ինքնուրույն, այնպես էլ հավելյալ՝ զուգակցելով զրույցին կամ տեսությանը: Հատկապես կրտսեր տարիքի երեխաների և գրադարանավարի միջև հաղորդակցման առավել արդյունավետ եղանակների մեկը բարձրաձայն ընթերցանությունն է, որի ընթացքում գրադարանավարն աշխատում է խոսքի արտահայտչականության միջոցով ավելի մատչելի մատուցել տեքստը երեխաներին: Հարցերի, պարզաբանումների, ուղիղ ընթերցման միջոցով ամբողջականացվում են

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

երեխաների ուշադրությունն ու ընկալումը: Բարձրաձայն ընթերցանության համար ընտրվում են այնպիսի գրքեր, որոնք առավել հետաքրքիր են, հուզական, հարցեր են առաջացնում: Շատ դեպքերում բարձրաձայն ընթերցանությանը հաջորդում է տվյալ ստեղծագործության քննարկումը և մտքերի ակտիվ փոխանակումը:

Հեքիաթապատում: Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանում 1981 թվականից գործում է առանձին հեքիաթի սրահ, որի յուրահատուկ ձևավորումը և հաճելի մթնոլորտը գրավում են թե՛ փոքրերին, թե՛ մեծերին: Այստեղ ամեն օր «հեքիաթասաց մորաքույրը» հայկական տարազով աշխարհի տարբեր ժողովուրդների, ազգերի հեքիաթներ է պատմում կրտսեր տարիքի երեխաներին, ինչը երեխաների շրջանում առաջացնում է մեծ հետաքրքրություն: Հայտնի է, որ հեքիաթը հոգևոր մշակույթի կարևորագույն ճյուղերից մեկի՝ բանահյուսության տեսակներից է, արտահայտում է տվյալ ժողովրդի պատմությունը, հոգեբանությունը, մտածելակերպը, բնավորությունը:

Հեքիաթներ պատմվում և ընթերցվում են նաև գրադարանի կրտսեր և միջին տարիքի սպասարկաման սրահներում, զրուցում են դրանց շուրջը, բացատրում իմաստն ու բովանդակությունը: Այդ սրահներում առանձնացված են հեքիաթների վերաբերյալ ցուցափեղկեր, թեմատիկ դարակներ:

Հեքիաթը կրթել, դաստիարակել է սերունդների, սովորեցրել ազնվություն, համեստություն, աշխատասիրություն, արդարություն և այլն: Հեքիաթներ կարելի է կարդալ ցանկացած տարիքում, սակայն դրանք ավելի կարևոր և անհրաժեշտ են կրտսեր տարիքի դպրոցականների համար:

Էքսկուրսիան նպատակ է հետապնդում այցելուներին ծանոթացնել գրադարանի պատմությանը, գործունեությանը, գործառույթ-

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

ներին, կրթամշակութային ծրագրերին, շենքի պայմաններին և հնարավորություններին: Էքսկուրսիա անցկացվում է գրադարան այցելող և՛ անհատ անձանց, և՛ մեծ խմբերի՝ նախադպրոցականների, դպրոցականների, ուսանողների, ամենատարբեր պատվիրակությունների, զբոսաշրջիկների և այլոց համար: Էքսկուրսիան անցկացնելիս հաշվի են առնվում տվյալ խմբի հետաքրքրությունները: Տարբեր տարիքի երեխաների համար անցկացվող էքսկուրսիաները միմյանցից տարբերվում են ծավալով և մատչելիությամբ: Էքսկուրսիա վարողը մանրամասնորեն ներկայացնում է տվյալ տարիքին հասցեագրված ենթաբաժինը, հավաքածուն, ենթաբաժնի կողմից անցկացվող միջոցառումները և սոցիոլոգիական հարցումները:

Խնկո Ապոր անվան գրադարանին ծանոթանալու նպատակով խմբեր են գալիս մեծ մասամբ Երևան քաղաքից, նաև Հայաստանի տարբեր մարզերի դպրոցներից ու մանկապարտեզներից:

Խմբային աշխատանքները, ինչպիսիք են գրույցները, տեսությունները, բարձրաձայն ընթերցանությունը, հեքիաթապատումները, էքսկուրսիաները նպաստում են ընթերցանության խթանմանը, նոր ընթերցողների ներգրավմանն ու ակտիվացմանը, հնարավորություն են տալիս ավելի մոտիկից և հանգամանորեն ծանոթանալու գրադարանի կառուցվածքին և գործունեությանը:

Կրթամշակութային ծրագրերը և զանգվածային միջոցառումները որպես գրքի հանրահռչակման և ընթերցանության խթանման միջոց

Ընթերցանության հանդեպ երեխաների մեջ սեր արթնացնելու բազմաթիվ և տարատեսակ միջոցներից են զանգվածային միջոցառումները, որոնք մանկական գրադարանում անցկացվում են «Մանկապատանեկան գրքի և երաժշտության շաբաթ», «Ազգային գրադարանային շաբաթ», «Մանկապատանեկան գրքի երևանյան

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

ցուցահանդես-տոնավաճառ», «Արևմտահայ գրականության միամյակ», «Ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանում», «Ամառային, աշնանային, գարնանային ճամբարներ» և այլ կրթամշակութային ծրագրերի շրջանակում: Միջոցառումների անցկացումը ինքնանպատակ չէ, այլ կրթության միջոց. այն պետք է ստեղծի տրամադրություն, որին պետք է ներգրավվեն մասնակիցները:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Խնկո Ապրո անվան ազգային մանկական գրադարանը և՛ մշակութային օջախ է, և՛ վայր, ուր օգնում են կրթվել ու ստանալ գիտելիք: Գրադարանն այն կարևոր օղակն է, որն ամբողջացնում է ընթերցող-հրատարակիչ-գրող շղթան, որի սերտ համագործակցության արդյունքում ծնվում են նոր մտքեր, և գաղափարներ: Գրադարանի հիմնական գործառույթներից են ընթերցողների արդյունավետ սպասարկումը, գրքի հանրահռչակմանն ու ընթերցանության խթանմանն ուղղված գրադարանային ծրագրերը, որոնց նպատակը երեխաներին գրքին, գրադարանին մերձեցնելն է, ընթերցանության միջոցով նրանց ինքնաճանաչումն ու ինքնազարգացումը խթանելը:

Օգտագործված գրականության ցանկ (References)

ՏՈՆՈՅԱՆ 2023 – Տոնոյան, Ռ. (2023), Խնկո Ապրո անվան ազգային մանկական գրադարանի 90-ամյա ուղին, *Լրատու Հայկական գրադարանային ասոցիացիայի*, 2(2), 80-87;

HAMADA, STAVRIDIS 2014 – Hamada, D., Stavridis, S. (2014), Required skills for children's and youth librarians in the digital age, *IFLA journal*, 2(40), 102-109;

HEPLER, HORALEK 2023 – Hepler, R., Horalek, D. (2023), *Introduction to Library and Information Science*, <https://csi.pressbooks.pub/lis/>;

SHOMAN 1997 – Shoman, S. (1997), Libraries and Reading Habits Among Elementary School Children: The Concept of the Classroom Collection, *IASL Conference Proceedings*, Vancouver, 265-271;

WALCZAK-NIEWIADOMSKA 2014 – Walczak-Niewiadomska, A. (2014), *Libraries for children as a place for parents (based on European experience)*, Around the books, the library, and information: the present state – challenges – prospects. Studies and essays, Maria Curie-Skłodowska University Press, 121-131;

WALITER 2003 – Walter, V. (2003), Public Library Service to Children and Teens: A Research Agenda, *Library trends* (el. Journal), 4(51), 571-589.

CIRCULATION SERVICE IN THE KHINKO APER NATIONAL CHILDREN'S LIBRARY

HOVHANNISYAN KARINE

Khinko Apor National Children's Library

Keywords: Children's library, readers, service, library services, needs, education, information technologies, events.

The Khinko Apor National Children's Library serves as a vibrant cultural hub and an essential educational space, fostering learning and knowledge among children. Acting as a key link in the reader-publisher-writer chain, it inspires new ideas and creativity. The library's primary functions include a) reader services: ensuring effective and engaging interactions to meet the diverse needs of young readers, b) promotion of books and reading: organizing library programs and initiatives that highlight the importance of reading and attract children to explore books, c) encouragement of self-development: helping children connect with literature to enhance self-knowledge and personal growth. By fulfilling these roles, the library not only enriches children's lives but also nurtures a lifelong love for reading and learning.